

4.2 Pagrindinės sakinio dalys

Pagrindinės sakinio dalys – tai veiksnyis ir tarinys. Jos abi kartu sudaro sakinio gramatinį centrą. Kitos sakinio dalys praplečia sakinį. Veiksnyį žymime vienu brūkšniu, tarinį – dviem. Pavyzdžiui:

Kas važiavo mišku?
Ūkininkas važiavo *senu mišku.*
Ką veikė ūkininkas?

1. Išnagrinėkite schemą. Išskirkite ir vieni kitiems paaiškinkite veiksnio ir tarinio ypatybes. Atkreipkite dėmesį į sutartinius sakinio dalių žymėjimo ženklus. Iškelkite klausimus pateiktuose pavyzdžiuose esančioms pagrindinėms sakinio dalims.

Veiksnyis

Sakinyje veiksnys atsako į klausimą *kas?* Veiksniu pasakomas asmuo arba daiktas, kuris ką nors veikia. Veiksnyis gali būti reiškiamas:

a) daiktavardžio vardininku, pavyzdžiui:

Berniukas *stovėjo stotelėje.*

b) įvardžio vardininku, pavyzdžiui:

Jis *mėgsta grietininius ledus.*

Tarinys

Sakinyje tarinys atsako į klausimus *ką veiksnys veikia? kas jis yra? koks jis yra?* Tarinys gali būti reiškiamas:

a) veiksmažodžiu, pavyzdžiui:

Berniukas stovėjo *stotelėje.*

b) ištiktuku, pavyzdžiui:

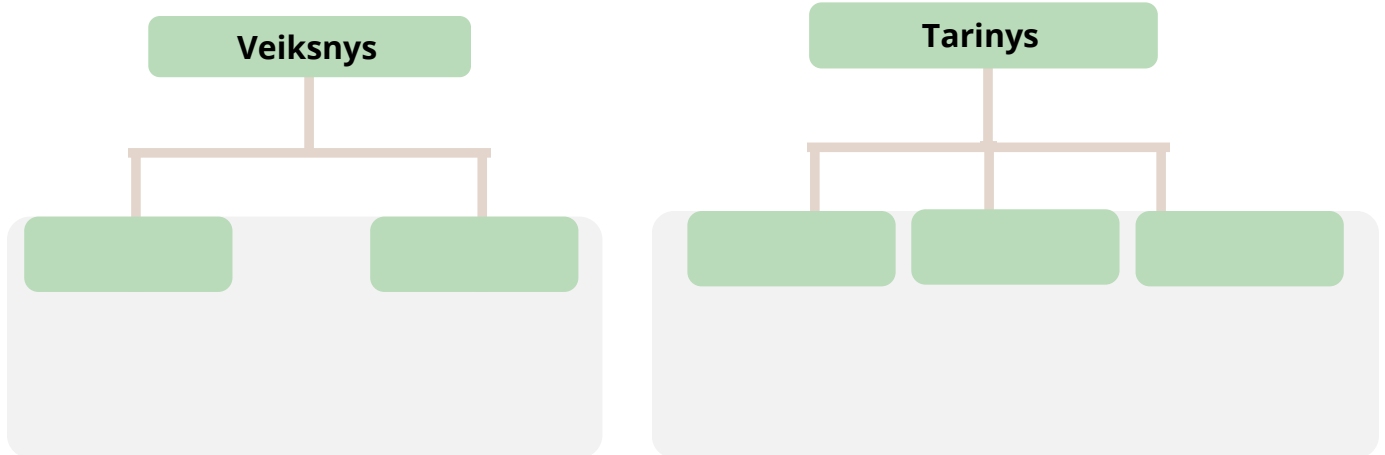
Jis tik keberiošk!

c) negiminine būdvardžio forma, pavyzdžiui:

Cepelinai skanu.

4.2 Pagrindinės sakinio dalys

2. Grafiškai pavaizduokite, kaip reiškiamas veiksnys ir tarinys. Pateikite savo pavyzdžių.

3. Perskaitykite sakinius. Pažymėkite veiksnius ir tarinius. Pagal pavyzdį nupieškite rodykles, virš jų užrašykite klausimus.

Ten aukštai, danguje, suspindo ryški žvaigždė.

Ką žvaigždė veikė?

Kas suspindo danguje?

Ankstų rytą ponaitis išvyko į miestą.

Jis niekada nevažiavo traukiniu taip toli.

Drąsus jaunikaitis net negalvojęs šoko į sraunią upę.

Marija ir Ieva kieme sodino gėles, laistė prieskoninius augalus.

Šiandien jie vyko į laboratoriją, ten profesorius jiems pristatė naują išradimą.

4.2 Pagrindinės sakinio dalys

6. Pažiūrėkite vaizdo įrašus. Apie kiekvieną parašykite po sakinį. Pabraukite veiksnius ir tarinius, žodžiu pasakykite, kuo jie išreikšti.

